

DEMOKRACIJA

Leto V. - Štev. 13

Trst - Gorica 30. marca 1951

Izhaja vsak petek

PAMETNA BESEDA

Svetovni tisk se je v preteklih 14 dneh obirno bavil s tržaškim vprašanjem. Velika večina listov se seveda odlikuje s svojim površnim poznavanjem našega vprašanja in le redki so, ki pravilno zapopadajo njegovo jedro.

Po londonskem sestanku je časopisje brez izjeme opazilo in podčrtalo razliko med prvotno marčno izjavo in njeno najnovejšo potrditvijo. Vsi so soglasni v tem, da je za rešitev tržaškega vprašanja potreben kompromis, ki ga celo sam De Gasperi ne izključuje, saj je dejal, da je marčna izjava samo »punto di partenza«. Ob isti priliki je tudi izrazil svoje mišljenje, da je pač po njegovem bolje pričeti pogajanja z marčno izjavo v žepu kakor pa brez nje, kar pomeni, da predstavlja marčna izjava za službeno Italijo samo njeno maksimalno, ne pa njeno zadnjo zahtevo.

To je pravilno razumel jugoslovanski tisk. Beograjska »Politika« je v svoji številki z dne 16. t. m. odločno odklonila, da bi se pogajanja med Italijo in Jugoslavijo lahko pričela na podlagi marčne izjave. Isto je napravila še merodajnejša »Borba« dne 17. t. m.

Stvarno uveljavljanje italijanskih maksimalnih zahtev je s tem postalo nemogoče. V zraku visi nujna potreba po kompromisu, ki mora vsekakor biti tak, da ne bo popolnoma zadostil ne jugoslovanskim, ne italijanskim zahtevam. Vsaka drugačna politika je pri reševanju tržaškega vprašanja nemogoča.

Mnogo je listov, ki so prišli do takega načelnega spoznanja. Toda za sklepanje o tem, kakšen kompromis bi bil najboljši in obenem v danih okoliščinah tudi ostvarljiv, pa je potrebno globlje poznavanje tržaškega vprašanja, s katerim večina velikih uredništev ne razpolaga. Zato je svetovno časopisje, z rednimi izjemami, glede tega previdno molčalo in ni dajalo nobenih nasvetov za praktično obliko te kompromisne rešitve.

Eno izmed omenjenih redkih izjem pa tvori zelo ugleden angleški liberalni dnevnik »Manchester Guardian«. Ker se nahaja liberalna stranka v opoziciji, je njegovo pisanje lahko prosto raznih neuporabnih obzirov do angleške zunanje politike, ki vežejo do gotove meje celo glavno opozicijsko stranko, t. j. angleške konservativce in njihova glasila.

V svoji številki z dne 16. marca ugotavlja »Manchester Guardian«, da je kljub najnovejši potrditvi marčne izjave položaj ostal bistveno tak, kot je bil prej: Jugoslavija in Italija se o tržaškem vprašanju lahko sporazumeta, toda poleg njune sporazuma je potreben še pristanelek Sovjetske zveze. Brez privoljenja Moskve ne more nihče izpremeniti mirovne pogodbe. Kakor je znano, zahteva Sovjetska zveza njeno uveljavljanje, ne pa izpremembe. Ta dejstva so znana vsem vladam in tudi Italijanom. »Manchester Guardian« omenja nato moralni pritisk s strani raznih neofasistov, kateremu sta bila podvržena De Gasperi in Sforza pred svojim odhodom v London ter ugotavlja, »da duh D'Annunzija in Mussolinija v nekaterih nikakor ne more umreti«. Ugotavlja pa obenem, da tržaško vprašanje nikakor ne bi v taki meri razburkalo italijanske javnosti, ako ga ne bi razni italijanski konservativni krogi, neadovoljni z vladino gospodarsko politiko in ogroženi z neizogibnimi socialnimi reformami, skušali brezobzirno izkoristiti v svoje sebične namene. Po pisanju »Manchester Guardian«, ki je tudi po našem mišljenju pravilno presodil zakulisje italijanske politike v tržaškem vprašanju, si je italijanska vlada na jasnem o tem, kaj se skriva za vsem kričanjem. Zato na eni strani stalno poudarja, da zahteva italijanski nacionalni interes, da se Trst vrne pod Italijo, na drugi strani pa ne kaže prav nobene naglice, da bi tudi v resnici prišlo do tožnega sporazuma.

V nadaljevanju svojega članka ugotavlja »Manchester Guardian«, da so Jugoslavi v zadnjem času pokazali nekaj več popustljivosti do Italijanov kakor v preteklosti in podčrtava, da se je Titova »Borba«, ki ima v Jugoslaviji isto vlogo kakor v Sovjetski zvezi »Pravda«, izrazila za Svobodno tržaško ozemlje.

To končno uresničenje Svobodnega tržaškega ozemlja je po »Manchester Guardianu« tista pot, po kateri bo najlažje doseči tako zaželeni sporazum in mir v tem delu sveta. Nemogoče je nadaljevati v

nedogled z borbo med nacionalizmi. Jugoslavija in Italija imata interes, da Trst uspeva. Danes živi dobro, zahvaljujoč se stalnemu dotoku italijanskih lir in dolarjev. Toda to ne more trajati večno. Najboljša rešitev bi bila napraviti iz Trsta ne samo Svobodno ozemlje, temveč tudi čimbolj svobodno trgovsko področje. Na koncu koncev bi od tega vsi imeli korist. S temi besedami zaključuje »Manchester Guardian« svoj zanimiv in temeljit članek, ob katerem z zadovoljenjem ugotavljamo, da se vendarle počasi v svetu uveljavlja naziranje, ki ga posebno naš list z vztrajnostjo in doslednostjo zagovarja že polnih pet let.

Ne samo Svobodno ozemlje, temveč tudi svobodno trgovsko področje, izločeno iz vseh carinskih meja, z veliko svobodo za finančne in blagovne transakcije, to je tisto, kar potrebuje ta z mejami in različnimi gospodarskimi politikami tako razbita Evropa in še posebno Srednja Evropa. Potrebuje ga danes, tu na meji dveh svetov, Vzhoda in Zahoda, potrebuje pa ga bo tudi jutri zaradi mozaika majhnih držav, v katere je tržaško zaledje razdeljeno. V Trstu so podani vsi pogoji, da se tako središče ustvari. To je v interesu obojih, zalednih, a tudi svetovnih trgovskih držav. ***

PERZIJA Sarajevo Srednjega vzhoda?

Se preden je korejska kriza dosegla svoj vrh, so se oči najrazličnejših svetovnih opazovalcev začele upirati v Perzijo in Jugoslavijo, ki bi ju bilo treba smatrati za predmet možnega sovjetskega ekspanzionističnega napada v smeri prodiranja proti toplemu vodovju Sredozemlja in Indijskega oceana.

Položaj Perzije se ni zdel nikomur nevar. Sovjetski vpliv je bil že pred leti potisnjen iz dežele ob zlomu stranke Tudeh, ki je računala v glavnem na oporo svojih pristašev v severnih pokrajinah, mejejih na Sovjetsko zvezo. Odklonitev sovjetskega sodelovanja pri ustanovitvi nove petrolejske industrije je bil za Perzijo uspeh, ki je dokazoval zahodnemu svetu, da nastopa Perzija samozavestno, zavedajoč se v polni meri svojega težavnega položaja. Trgovinski sporazum s Sovjetsko zvezo, ki je bil sklenjen pred kratkim, je bil za ves svet nov dokaz, da hoče voditi Perzija uspešno politiko prijateljstva z Zahodom, hkrati pa uvajati stvarno politiko dobrih odnosov s svojo veliko severno sosedo SZ. Petrolejski vrelci niso bili predmet zaskrbljenosti, ker je perzijska vlada precej zadovoljivo zaključila pogajanja z angleškimi delničarji, na podlagi katerih je bila koncesija za črpanje bogatih perzijskih petrolejskih vrelcev podaljšana do 1. 1993. Perzija je namreč celo sodelovala pri Anglo-perzijski petrolejski družbi z 48 odstotki deležev, medtem ko razpolagajo Angličani z ostalimi 52 odstotki.

To ozračje mednarodnega zaupanja v mirni razvoj srednjevzhodnih prilik je nenadoma vzbukalo vest o umoru perzijskega vladnega predsednika Razmare, znanega po svojem odklonilnem stališču do vseh najnaprednejših načrtov o porazdelitvi petrolejskih vrelcev, virov stalne mednarodne napetosti na Srednjem vzhodu in ponavljajočih se notranjepolitičnih pretrsov. Razmari ni moglo očitati reakcionarstva, saj je sam svetovni šahu (kralju), naj razdeli obširna kraljevska zemljiška posestva svojim kmetovalcem, kar je šah v preteklem letu tudi napravil; če je torej Razmara nasprotno državljenju petrolejske industrije, je to bilo zaradi tega, ker se je zavedal vseh nevarnosti, ki bi se jim Perzija s tem odločnim ukrepom izpostavila. Par dni za Razmaro je bil umorjen tudi njegov prosvetni minister in bil komaj preprečen atentat na novega vojaškega guvernerja v prestolnici, ki naj bi s pravkar proglašanim izjemnim stanjem skušal ohraniti red in mir v državi.

Prijeti atentatorji so vsi pripadniki skrajno usmerjene verske muslimanske bratovščine, ki se izživlja v duhu narodnih in verskih izročil v borbi za državno osamosvojitvev od tujih, zlasti evropskih vplivov.

Dognano je, da je Perzija že zdavnaj dozorela za revolucijo, vendar je še vedno nejasna smer,

ki naj bi jo revolucionarni zalet ubral ob izbruhu usodnih dogodkov. Težko je odgovarjati na načelna vprašanja razmotrivanja, dali bo skorajšnja perzijska revolucija krenila po poti zahodnega ali vzhodnega socializma, ker se v azijskih državah vzhodni komunistični vplivi zamotano prepletajo z narodnimi in liberalnimi gesli zahodnega navdihla.

Nova perzijska vlada, ki je prevzela vodstvo državnega krmila v predrevolucionarnem ozračju, je čez noč izvedla podpravljenje petrolejske industrije z vso podporo dvora, parlamenta in senata. Gre za zgodovinsko dejanje, revolucionarnega pomena za Perzijo, ves Srednji vzhod in svetovno strategijo.

V svetu so mučno odjeknile zahteve prizadetih angleških krogov, naj poseže Anglija s svojo oboroženo silo v perzijske dogodke in vzpostavi okrnjeno perzijsko notranjepolitično tradicijo, srednjevzhodno varnost in svetovno ravnotežje!

Kaj pomenijo perzijski dogodki za Anglijo?

Ko si bomo odgovorili na zgoraj vprašanje, nam bo vsaj razumljiva vzemirjenost Anglije v sedanjem nevarnem trenutku razpleta svetovnih silnic.

Anglo-perzijska petrolejska družba je razpolagala z največjo petrolejsko čistilnico na svetu na perzijskem zalivu in s površino sto tisoč kvadratnih milj izkoriščevanega perzijskega ozemlja, kar bi nekako odgovarjalo površini britanskega otočja ali Jugoslavije. Družba je lani pridela 32 milijonov ton nafte, to je približno 37 odstotkov vsega britanskega uvoza, potrebnega za industrijo in avtomobilski promet, zlasti pa za angleško sredozemsko mornarico.

Ce je na eni strani neupravičeno razburjenje laburistično preurejene Anglije za perzijski ukrep podpravljenja, je na drugi strani utemeljena bojazen, ki se nam poraja v srcu ob razmišljanju na pomen perzijskega petroleja za angleško industrijsko in vojaško zmogljivost.

Perzija — novo Sarajevo?

Odjek perzijskega podpravljenja v bližnjem Iraku, kjer se poraja misel podpravljenja cvetoče ameriške petrolejske industrije, in v Egiptu, kjer je Sueski prekop resna ovira za sporazum med Egiptom in Anglijo, bi morda to nevarno prisodobno upravičevali, vendar je sarajevska prisodobna združena s takimi mednarodnimi odgovornostmi in grozotami, da jo izključujemo.

Zelimo, da bi krenila Perzija v tem usodnem trenutku svetovnega razvoja po utrjeni poti zahodne demokracije socializacije ob ohranitvi vseh ustavnih svobod, ker bo na ta način prispevala k ohranitvi miru v okviru nove azijske stvarnosti.

Komunizem mora pasti

Doslej so še vsi, ki so stremeli za svetovno nadlodo, propadli - Narodna samozaveš - vir odpora proti zavojevalcem in izkoriščevalcem

Ze od 16. stoletja dalje je vsak narod na evropski celine, ki je imel količjak izgledov za uspeh, krenil na pot svetovnega zavojevanja. Spanci so poizkusili prvi. Imeli so brezmejne prednosti. Pod njihovo oblastjo je bila skoro vsa zahodna polobla. Imeli so neizčrpne zaklade zlata in srebra, s katerimi so plačevali svoje vojake in podkupovali sovražnike. A kljub temu so propadli.

Francozi, ki so mnogo pripomogli k uničenju španske moči, niso potegnili iz španske usode izhajajočih nauk. Niso spoznali, da je zavojevanje sveta po eni sami sili nemogoče. Za Spanci so sami krenili po njihovi poti. V tistem trenutku je pričelo njihovo izčrpavanje: sedemletna vojna, Napoleonov pohod v Rusijo in končno poraz leta 1870 je dokončno zrušil te francoske načrte, ki jih pa nekateri sanjajo še do danes niso pozabili.

Za Francozi je prišla vrsta na Nemce. Najprej cesar Viljem II. in nato Hitler sta si nadela isto ne-

mogočo nalogo, ki je upropastila že španskega vojvodo Albo in oba Napoleona. Kot njuna predhodnika na isti poti, tako sta tudi ta dva nemška vladarja v svojih nesmiselnih naporih pripeljala svojo državo po krvavi in naporni poti do propada.

Toda človek se ne nauči, dokler vzročila odpor, in odpor je končno prinesel zmago tistim silam, ki so se borile za svobodo.

Poleg dejstva, da Amerika, britanska skupnost in Zahodna Evropa nekolikokrat presegajo sovjetsko industrijsko moč, da je napredek znanosti in tehnike v demokrati-

se sam ne opeče. Tako bi vsaj dokazovala zgodovina. Potem ko so Spanija, Francija in Nemčija zavrgle konstruktivno delo, ki bi jim v vsakem primeru praktično zagotovilo procvit, in so se rajši odločile za tvegano pot svojih sanj, pa sedaj spet najdemo Sovjete, ki so bodisi nevede ali pa na podlagi napačnih računov stopili prav na isto pot. To je pot, ki mora v njihovem primeru prav tako kot v primeru drugih voditi do končnega padca.

Marsikdo bo ugotavljal: »Toda to pot imajo oni, ki hočejo zavladata nad svetom, vse karte v svojih rokah. Tudi v vseh prejšnjih primerih se je zdelo tako. Toda v vsakem izmed prejšnjih primerov je sila rodila surovost, surovost je po-

si, ker nikomur ni treba verjeti v to, kar pade Stalinu v glavo, da so nekateri sovjetski viri važnih strateških surovih skrajno ranljivi z zavezniškimi napadi, kar velja posebno za petrolejska polja, pa je še neka druga zelo močna sila, ki bo Sovjetom končno izčrpala vse njihove moči.

To je narodna samozaveš in ponos. Popolnoma jasno je, da bodo Poljaki, Čehi, Slovaki in Madžari ob prvi priliki zahtevali narodno neodvisnost, vsaj podobno, kakor je to že napravil Tito. Upravičeno lahko dvomimo, da bi se poljske armade borile za svoje rdeče gospodarje s kaj večjim navdušenjem

kakor pa so se svojočasno borile za carja. Sovjetska zveza ne bo imela opraviti s tem pojavom samo v Evropi. Ali kdo resnično verjame, da bi se Kitajska, pa naj bo še tako udana komunizmu, pustila popolnoma zaslužiti Moskvi? Kitajci so ponosen narod. Dokler jim Moskva lahko pomaga pri uresničevanju njihovih narodnih koristi, bodo šli z njo, toda takrat, ko bodo Sovjeti zahtevali doleteno plačilo za svoje usluge, takrat bodo tudi Kitajci napravili svojo kalkulacijo. Ali ne nakazujejo dogodki na korejskem bojišču že danes, da je Kitajcem dovolj nesmiselnega žrtvovanja kitajskih vojakov, ki so jih Sovjeti tako brezobzirno porivali v žrelo vojnega požara?

Zaradi nespametnega ravnanja nekaterih evropskih držav, ki se nikakor ne marajo odreči svojih kolonialnih posesti in prednosti v Aziji, je nacionalizem postal gonilna sila azijskega komunizma. Samo Anglija predstavlja modro izjemo, ko je s priznanjem neodvisnosti Indije preprečila, da bi se podžigana nacionalna čustva 400 milijonov ljudi obrnila proti njej. Toda čim bo Azija spoznala, da uporablja tudi Sovjetska zveza komunizem samo kot nov način za imperializem belih ljudi, se bo prav ta ista Azija obrnila proti Sovjetom.

Nacionalizem, sloneč na naravnih in neuničljivih težnjah vsakega naroda po svobodi, enakopravnosti in enaki pravici na blagostanje, je po vseh znakih poklican, da zada komunizmu odločen udarec.

Po vseh teh ugotovitvah, ko imamo pred seboj na dlani potek dogodkov v Aziji, si še toliko težje predstavljamo, kako naj si razlagamo kot protikomunistično tisto politiko, ki odreka Slovincem v zamejstvu sploh, a tudi na Tržaškem, demokratično zadostitev omenjenim naravnim narodnim težnjam, ki jih nezadovoljene komunizem nato vedno in povsod z uspehom izkorišča v svoje namene?

Izgube podržavljenih podjetij

Britanske podržavljene zračne prevozne družbe so zaključile preteklo poslovno leto z izgubo 6 milijonov 500.000 angleških funtov. Prekoceane zračne linije so zabeležile 5 milijonov izgube, britanske evropske zračne linije pa 1 milijon 364.000 funtov izgube. Zadevne izgube so znašale v letu 1949 14 milijonov, oziroma 2.763.000 angleških funtov. Kakor je videti, se je položaj v letu 1950. sicer izboljšal, toda izgube so še vedno velike, saj znašajo skupno nad 22 milijonov dolarjev ali okrog 14 milijard italijanskih lir.

Preiskava o prisilnem delu

Ekonomski in socialni svet Združenih narodov, ki zaseda v prestolnici čilske republike Santiagu, je sprejel dne 19. t. m. z veliko večino glasov resolucijo, ki določa sestavo odbora, ki naj preišče problem prisilnega dela v Sovjetski zvezi in v vseh onih državah, »kjer koli se tako delo vrši«.

Proti resoluciji so glasovale samo Sovjetska zveza, Poljska in Češkoslovaška, s čimer so dokazale, da se boje resnice in so s tem potrdile resničnost vseh obtožb, ki so hovim vladam.

Nenaden razpis volitev v Avstraliji

Kakor je znano, so na zadnjih parlamentarnih volitvah v Avstraliji, pred dobrim letom dni, zmagali liberalci. Toda večina v senatu je še vedno ostala v rokah delavske stranke. Ker pa je za uveljavljanje zakonov potrebno soglasje obeh zbornic, je bilo delovanje liberalne vlade zelo oteženo, deloma celo nemogoče. Guverner Avstralije, ki zastopa v Dominionu angleškega kralja, je spoznal kritičnost položaja in je ugodil upravičenim zahtevam predsednika vlade: dne 19. t. m. je razpustil poslansko zbornico in senat, dne 28. aprila pa bodo po vsej državi istočasno volitve v obe zbornici.

Skrb za ranjence na Koreji

Ranjenci imajo dvakrat večjo verjetnost na ozdravljenje kakor v drugi svetovni vojni

Sanitetni general zračnih sil Harry G. Armstrong je pred nedavnim izjavil, da imajo ranjenci na Koreji dvakrat večjo verjetnost na ozdravljenje, kakor pa so jo imeli ranjenci v drugi svetovni vojni. Dosedanje statistike namreč kažejo, da umreza samo dva od sto ranjencev, ki jih pripeljejo v poljske ambulanče, takoj za borbeno črto. V drugi svetovni vojni je odstotek umrlih ranjencev 4,5 odstotka, v prvi svetovni vojni pa osem odstotkov.

Stevilke nam torej dokazujejo, da je vojna zdravniška veda, ki mora pogostoma računati s težkimi okoliščinami, v zadnjih desetletjih zelo napredovala. General Armstrong pripisuje velike uspehe zdravniške službe na Koreji posebno odlično organizirani službi za prevoz ranjencev v bolnice na Japonskem ali v Združenih državah. 95 odstotkov ranjencev, ki so bili doslej odpeljani s Koreje na daljše zdravljenje v bolnišnicah, je bilo evakuiranih z letali. To se vrši brez posebnih stroškov, kajti letala vozijo na Korejo nujne tovore, pri povratku pa nalože ranjence, namesto da bi se vračala prazna. Na ta način opravijo ranjenci pot s Koreje na Japonsko v poldrugi uri, medtem ko bi po morju potrebovali za isto razdaljo 32-36 ur. Prevoz v Združene države pa traja povprečno 26 ur. Kaj pomeni to za ranjence, ki uživajo tako lahko v najkrajšem času odlično nego v najboljših bolnicah, si lahko mislimo.

Kako veliko nalogo je rešilo letalstvo s prevozom ranjencev, nam povedo sledeče številke: od začetka sovražnosti na Koreji pa do prvih dni letošnjega februarja mesca je bilo prepeljenih preko Tihega oceana na zdravljenje v Združene dr-

Fiskus in ljudska demokracija

Ce si pogledamo bliže fiskalna načela Sovjetske zveze, moramo začenjati ugotoviti, da ravna »domovina socializma«, vzorna dežela »ljudske demokracije«, »delavske paradize«, s svojimi petičnimi državljani mnogo bolje kot z manj imovitimi sloji. Dohodarina se v Sovjetski zvezi dviga sorazmerno z dohodkom, ampak samo do najvišjega dohodka povprečnega delavca. Po tem znesku se sorazmerni davek ne večda delu, ampak ostane nepremično na skromnem deležu 13 odstotkov. Visoki funkcionarji in častniki, novi kapitalisti rdečega carstva, plačujejo torej sorazmerno manj davkov kot delavske množice.

Kot s svojimi nemočnimi davkoplačevalci doma je Kremelj tudi trd s svojimi podložniki v tujini. Tako n. pr. mora 18 glavnih industrij v Madžarski in Romuniji, ki jih nadzira Sovjetska zveza s tako imenovanimi sovjetsko-madžarskimi in sovjetsko-romunskimi »skupnimi družbami«, vsako leto v naprej plačati Sovjetski zvezi predvidene dobičke, ne glede na to, kako se posli družb dejansko razvijajo.

Vesti s Tržanskega

Položaj nabrežinske občine

Zopetna vzpostavitev domače občinske uprave po drugi svetovni vojni pomeni za občino Devin-Nabrežina in tedaj za vse vasi, ki jo sestavljajo, veliko pridobitev, ki jo moramo ohraniti za vsako ceno.

ZVU je vzpostavljena občini prva priskočila na pomoč ne samo z gesli in teorijami, marveč z gmojnimi sredstvi.

Ne smemo pozabiti, da so bile vasi Vižovlje, Mavhinje, Cerovlje in Medjave na temelje požgane in opustošene ter da niso Nemci, ki so te vasi uničili, pustili rešiti iz pogorišča niti najmanjše stvari.

Občini je po mnogih posredovanjih pri ZVU uspelo, da imajo zdaj omenjene požgane vasi v glavnem pozidane hiše in gospodarska poslopja, tako da zdaj mnogo lažje rešuje stanovanjsko vprašanje kot pa pred štirimi leti. Za ostale požgane stavbe je v teku akcija, da se jih čimprej obnovi.

Toda če je deloma rešen problem obnove za večino prebivalcev omenjenih štirih vasi, je vendar vprašanje stanovanjske krize še vedno zelo važno.

S tem v zvezi je tudi vprašanje luči in vode. Tudi ti dve vprašanji smo lahko rešili s pomočjo ZVU.

Važno je tudi vprašanje kamnolomov. Z neštetimi spomeniki in neposrednimi intervencijami pri ZVU smo vedno naglašali važnost te naše industrije. Več naših industrijskih delavcev je prejelo obnovitveno posojilo iz ERP načrta, a razen tega je ZVU potrosila znesek 14 in pol milijona lir za široko krožno cesto, ki veže vse kamnolome s potjo na Križišču, kjer bo tudi nakladalna rampa.

V industrijskem področju je za davek brezposelnosti v zimskem času važno vprašanje. Zaradi tega so vse dosedanje in tudi sedanja uprava posredovale za to, da nudi ZVU tem brezposelnim delo in zaslužek. Pri sestavi programa za zimsko dela sodelujejo vse politične skupine. Posebno paznjo polaga občina na

občinske poti in kanalizacijo, ker so ta dela potrebna za razvoj tujkega prometa zlasti v Sesslanu in Devinu, dalje na ureditev šolskih učilnic, ljudskega vrta z otroškimi igriščem, športno igrišče itd. Med druga dela spada tudi asfaltiranje in izboljšanje cest po vsej občini, za kar je ZVU potrosila 400 milijonov lir, novega občinskega kopanišča, ki je v industrijskem kraju nujno potrebno, razširitev in izboljšanje občinske kladnice in ureditev živalskega trga s postavitvijo javne tehnice. K temu moramo še dodati obnovitev vseh šolskih poslopij, vsega šolskega inventarja, kakor tudi vseh potrebnih šolskih pripomočkov. Pri izdajanju nakazil za šole ni občina stiskala, ker se zaveda važnosti vprašanja ljudske vzgoje.

Tujski promet je za vso občino velike važnosti. Ta gospodarska panoga nudi aktivno postavko v občinskem proračunu. Zaradi tega so se vse dosedanje in tudi sedanja občinska uprava trudila, da ta promet čimbolj razvijejo. Do zdaj je občina v okviru teh naporov največ prispevala Sesslanu in Devinu, toda skrbela bo, da bodo tudi ostale vasi deležne razvoja tujkega prometa. Pri tem prihaja najbolj v poštev Nabrežina, ki ima dobre avtobusne in železniške zveze ter dobro urejeno cestno omrežje. Manjka pa pravilno razumevanje tega važnega vprašanja pri lastnikih gosposkih obratov in to zaradi pomanjkanja uvidenosti pri izboljšanju. Za Nabrežino je ta gospodarska panoga zelo važna, ker delo v kamnolomih stalno peša.

V okviru občinske uprave deluje več odborov in pododborov. Med temi je občinska podporni ustanova, ki ima velik delokrog, saj skrbi redno za revne družine vse občine. Najrevnejšim nudi denarno podporo vsak mesec. Večkrat v letu pa razdeli najpotrebnejšim družinam v občini paket precej velike vrednosti.

Par besed še k proračunu občine za tekoče leto. Skupno je predvidenih 25 milijonov lir dohodkov. Od teh odpadne na razne najemnine 960.000 lir. Tu je šteta tudi vsota 760 tisoč lir za najemnine kamnolomov. Gotovo je pri današnjih vrednostih denarja to premalo, a treba je upoštevati, da so te najemnine določene po veljavnih pogodbah za dobo 30 let. Sele ko bodo te pogodbe zapadle, in prve zapadejo prihodnje leto, se bodo obnavile z novo primerno najemnino. Najbolj važen dohodek občine je brezdvomno občinska užitnina. Leto 1946 je prejel v ta namen znesek 1,5 milijona lir, preteklo leto se je pa ta dohodek dvignil na višino 14 milijonov lir. Letošnje leto upa, da se bo ta vsota še nekoliko dvignila. Da so se dohodki užitnine letno boljšali, je tudi zasluga občinske uprave, ki je s 1. septembrom 1949 prevzela izterjevanje užitnine v svojo režijo, medtem ko je prej imela to nalogo v zakup užitninske državnice ustanova. Za izvedbo te naloge se je nabrežinska občina združila z občinama Zgonik in Repentabor.

Vse vrste občinskih davkov znašajo 3 milijone lir letno. Letos predvidevajo 35 milijonov lir stroškov, in sicer:

Plače vsem občinskim uslužbencem in razni redni obvezni izdatki 15 milijonov in 400 tisoč lir; voda 1.200.000 lir; javna dela, samo redno vzdrževanje, 3.700.000 lir; šole in otroški vrtci 5.700.000 lir; zdravniška oskrba za uboge 1.900.000 lir; račun bolnic 1.800.000 lir; poštinska kolonija 1.500.000 lir; razni izredni stroški 3.800.000 lir.

Predviden je primanjkljaj 10 milijonov lir. Kakor druga leta je tudi letos občina naprosila ZVU, da odobri prispevek za kritje tega primanjkljaja. Lahko bi se sicer že letos približali proračunskemu ravnanju, a nove naloge in nove potrebe v občini so to preprečile.

Hvalevredno je to, saj se podeželski ljudje našega Krasa zanimajo za življenje ostalih narodov, ni pa pravilno, da ECA (najbrž po pred časom izdanim dopisom področnega predsednika) uporablja italijansko na prvem mestu in z vidnejšimi črkami, slovenščino pa na drugem mestu z drobnejšimi tiskom! Vprašamo se, ali se je postavila tudi ECA, ki je mednarodna ustanova za dvig gospodarskega življenja, na stališče italijanskega sovražnika glede slovenščine? Kaj ji ni poznano kot koristni mednarodni ustanovi, da prebivajo na Krasu samo Slovenci, ker gre enostavno preko tega in tudi ona pomaga izpodrivati slovenski jezik z naše rodne grude?

Sv. Križ

Večkrat smo se že oglašili v našem listu za navedbo, katere javna dela so potrebna naši vasi. Tudi danes hočemo poudariti eno izmed neštetih potreb, in sicer: na Skenjcu je potrebna zidna ograja! Človek se vprašuje, kako to, da ni ograje na poti, od katere je 3-4 metre globok previš! V vasi smo izvedeli, da je bila prvotna zidna ograja odnešana med zadnjo vojno. V interesu zaščite otrok mora mestna občina čimprej pristopiti k temu delu in namestiti novo zidno ograjo, da s tem preprečimo razne nesreče.

Elektrifikacija našega podeželja

Glavni ravnatelj za civilne zadeve pri ZVU, general C. Charles Blanchard, je v četrtek dne 15. marca popoldne odprl električni tok po novem električnem omrežju v štirih vaseh dolinske občine, in sicer v vaseh Gročana, Pesek, Mačkoviče in Prebenek. General Blanchard je obiskal najprej Domjo, kjer je s pritiskom na električni gumb sprožil tok 10 tisoč voltov v novo napeljeno električno omrežje. Nato se je odpeljal v Mačkoviče, kjer se je sestel z ravnateljem družbe SVEM in z dolinskimi županom. S pritiskom na gumb je sprožil električni tok, ki bo služil tudi za cestno razsvetljavo.

Z razširitvijo električnega omrežja do teh vasi je uresničen del splošnega načrta ZVU za elektrifikacijo podeželja, ki ga izvaja družba SVEM s finančno pomočjo ZVU.

Javno skladišče v Dolini

Oddelek ZVU za javne naprave je sklenil pred kratkim s krajevnimi podjetji šest pogodb za skupni znesek 23.118.928 lir, in sicer za popravilo poškodovanih stavb in za dokončanje splošnega skladišča v Dolini.

Poletni tečaji v Združenih državah

International Research Fund objavlja, da se bodo v maju in juniju začeli v Združenih državah dvo- do trimesečni študijski in strokovno izpopolnjevalni tečaji na kolegijih in univerzah. Solnina bo brezplačna. Študijski programi so sledeči: socialno skrbstvo (obiski v bolnišnicah, dobrotelinah in razvedrilnih ustanovah na deželi in v mestu, študij kmetijske organizacije s posebnim oziranjem na zadružno gibanje itd.), politične vede, gospodarstvo, vzgoja, tehnika, sindikalno gibanje v Združenih državah itd.

Kandidati morajo biti študenti ali univerzitetni diplomiranci v starosti od 18 do 30 let. Prijave sprejema Zavezniška čitalnica v ulici Trento št. 2, tel. 57-09, kjer je na vpogled tudi celoten razpis natečaja.

Študijske štipendije za Združene države

Zavezniška čitalnica objavlja tri natečaje za študijske štipendije v Združenih državah in vabi prizadete, da se o podrobnostih informirajo v Zavezniški čitalnici v ulici Trento št. 2, tel. 57-09.

Prvi natečaj razpisuje Stanford-ska univerza (Kalifornija) za stu-

dijske študente, ki bodo v maju in juniju začeli v Združenih državah dvo- do trimesečni študijski in strokovno izpopolnjevalni tečaji na kolegijih in univerzah. Solnina bo brezplačna. Študijski programi so sledeči: socialno skrbstvo (obiski v bolnišnicah, dobrotelinah in razvedrilnih ustanovah na deželi in v mestu, študij kmetijske organizacije s posebnim oziranjem na zadružno gibanje itd.), politične vede, gospodarstvo, vzgoja, tehnika, sindikalno gibanje v Združenih državah itd.

Somerset Maugham:

„Sveti plamen“

Pred kratkim smo imeli v Trstu priložnost videti film »Pravici je za doščeno« (italijanski naslov: »Giustizia è fatta«) in te dni je v Veridiju najstarejša še živeča in največja sodobna italijanska igralka in tragedinja Ema Gramatica nastopila v vlogi madame Tabret v Somerset Maughamovi drami v treh dejanjih »Sveti plamen«. Film in drama obravnavata isti problem, čeprav vsak v drugačni obliki in okolju. Film je celo izzval v Trstu javno debato v velikem slogu. Javni tožilec tržaškega sodišča, stolni župnik monsignor Labor, zastopnik pravnikov in zastopnik zdravniškega stanu so govorili ogromni množici v kinu »Nazionale« o vedno bolj perečem vprašanju — evtanaziji, pravici do umora. Grda bese-

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu

ponovi v nedeljo 1. aprila 1951 točno ob 17. uri v koncertni dvorani »Ljudskega doma« v ulici Teatro Romano — sedež Zavezniške vojaške uprave — Vhod »B«

veseloigro v treh dejanjih

STARI GREHI

Spisal: dr. Josip Stolba

Režija: Kralj Vladislav

Osebe:

ZAPOTOCKY, častni konzul
KUCERA, polkovnik
NOVAK, bivši tovarnar
KATRA, hišna pri Zapotockem
KRUPICKA, sluga pri Kučeri
EMA MRACKOVA
NIMRONDLOVA, vdova
SOULOVA, vdova
RUDOLF HORLIVY, inženir

KRALJ VLADISLAV
VIKO SVAGELJ
REBEC SLAVKO
IZA KRALJEVA
BERTOK MARIJ
TEA RISTICEVA
ROZA STOPAR
TONCI TURKOVA
STRUNA D.

Dejanje se godi v avstrijskih časih v Pragi.

Igra je žela pri prvi vprizoritvi jako velik uspeh in zbudila pri občinstvu ogromnega smeha! Vstopnice dobite:

V Trstu: Na sedežu društva v ulici Machiavelli 22-II, tel. 62-75. — V tiskarni »Adria« v ulici S. Anastasio št. 1-c, tel. 30-39. — Pri vseh odbornikih in zapnikih društva.

V Barkovljah: Mirodinica T. Scheimer, ulica Cerreto 2.
Na Opčinah: Trgovina A. Kalin, ulica Hermada 14.
V Nabrežini: Trgovina Bratje Tréon, Nabrežina št. 124.
V Bazovici: Trgovina Mahnič.

OPOZORILO: S.D.D. pripravlja za 25. aprila t. l. Somersset Maughamovo dramo v treh dejanjih: SVETI PLAMEN v režiji V. Kralj-a.

Pozdravljeni, gospod general!

Te dni praznujejo Slovenci, Srbi in Hrvati deseto obletnico svojega vstopa v drugo svetovno vojno.

V času, ko ste imeli malo prijateljev in ko je nacifašistični vojni stroj strl Vaše izmučene vojne sile na evropski celini, je Jugoslavija kot en sam mož vzkopela, drzno vrgla rokavice v obraz Hitlerju in Mussoliniu, ki sta družno z zraka morila Vaše nezaščitene žene in otroke v domovini, in Vas ni vprašala, kaj ji boste za to dali.

Jugoslovanski narodi so se od dne strašnega bombardiranja junškega Beograda in drugih drugih jugoslovanskih mest do končnega zloma skupnega sovražnika vztrajno borili ob Vaši strani. Naš krajni doprinos k Vaši in naši stvari v drugi svetovni vojni je izražen s strahotno visokim številom enega milijona sedem sto tisoč mrtvih, od teh dve sto tisoč Slovencev in od teh devet in štirideset tisoč primorskih Slovencev!

Ob spominu na te žrtve, s katerimi ste se tudi Vi kot vojak in potomec stare britanske vojaške rodbine po svojem narodu povezali v nerazdružno bratstvo orožja in krvi s slovenskim narodom, Vam sporočamo svoj pozdrav.

Pozdravljeni, ko prevzemate težko dediščino generala Aitreja na angloameriškem področju Svobodnega tržaškega ozemlja. »Demokracija« Vas pozdravlja v imenu vse slovenske demokracije: javnosti tega ozemlja in Vam želi, da bi kot vojaški dostojanstvenik zavezniške sile in kot nosilec vzvišenega mandata Organizacije združenih narodov upravljali naše ozemlje v duhu zahodnih demokracijskih izročil in na podlagi načel pariških mirovnih dogovorov.

Vaše delo ne bo lahko, vendar se morete zvesti, da Vam bodo pri Vaših plemenitih prizadevanjih stali trdno ob strani vsi demokracijski tržaški Slovenci.

Pri Vašem delu boste naleteli na najrazličnejše ovire, vendar Vam bo zvest, da koristite stvari demokracijskega sožitja vseh Tržačanov, dajala potrebno zadoščanje.

Ni naša krivda, če Vam teh besed nismo mogli izreči ob priliki zadnjega sprejema tržaških častnikov na sedežu Zavezniške vojaške uprave. Odišmo tih, da se ne bi izpostavljali v vlogi nepovabljenih gostov.

Občni zbor Slov. dobrod. društva v Trstu

Slovensko dobrod. društvo javlja vsem svojim članom, da se bo vršil III. redni

OBCNI ZBOR

v nedeljo 8. aprila t. l. ob 10. uri v društvenih prostorih v ulici Machiavelli št. 22-II s sledečim dnevnim redom:

- 1) Poročilo predsednika, tajnika in blagajnika
- 2) Razrešitev staremu odboru
- 3) Volitve novega odbora
- 4) Slučajnosti

Apeliramo na članstvo, da se polnoštevilno odzove povabilu in s svojo navzočnostjo podpre vsestransko dosedanje in bodoče delovanje SDD.

Zamenjan je tudi poveljnik jugosl. področja STO-ja

Jugoslovanska časopisna agencija Tanjug poroča, da je za poveljnika Vojaške uprave Jugoslovanske armade jugoslovanskega področja Svobodnega tržaškega ozemlja imenovan podpolkovnik Mirko Stamatović.

Dosedanji poveljnik polkovnik Mirko Lenac je premeščen na drugo službeno mesto.

Egipt in tržaški velesejem

Egiptski tisk se je ob priliki obiska predsednika tržaškega velesejma inž. E. Sospišja obišrno bavil s Trstom kot važnim trgovskim središčem za izmenjavo egiptskega in srednjeevropskega blaga.

List »Bourse Egyptienne« prinaša članek pod naslovom »Trst vstaja v tretjič«, v katerem poudarja tradicionalno vlogo tržaških trgovskih krogov v svojstvu posrednikov svetovne trgovinske izmenjave. List hkratu navaja nato zanimanje, ki ga ima egiptska trgovina za srednjeevropska tržišča in Trst. V listem smislu piše med drugim tudi list »L'Observateur«. S posebnim poudarkom pa opisujejo vsi listi stoletno vlogo tržaške luke pri razvoju in odpremljanju egiptskega bombaža v vsa tekstilna središča Jugoslavije, Italije, Avstrije, Češkoslovaške, Madžarske, Poljske in Bavarske.

Zgonik

Pred leti, v času komunistične histerije in prenapetosti je bila v vsaki vasi tabla z napisom »Stenčica«. Ponekod jih vidimo še danes. Pač pa so sedaj zabite ECA deske z razstavljenimi slikami, ki prikazujejo tehniko te ali one panoge z namenom, da seznanijo prebivalstvo o višini življenjskega standarda raznih narodov.

Od srede do srede

21. MARCA: Zaradi stavkovnega gibanja je francoska vlada odredila civilno mobilizacijo železniškega osebja. — Moša Pijade izjavlja v Parizu, da Jugoslavija se ne bo pogajala na podlagi vnaprejšnjih sklenjenih dogovorov. — SZ odklanja vrnitev 670 ameriških ladij. — Finska vlada je podala ostavko zaradi izstopa socialističnih ministrov. — Zahodni nemški kancler Adenauer obišče uradno Rim. — Načelnik pakistanske generalštaba Akbar Khan pride pred vojaško sodišče po obtožbo, da je hotel uvesti vojaško diktaturo. — V Parizu razpravljajo namestniki o razorožitvi velesil.

22. MARCA: Francoska vlada je zaradi nepričakovane stavkovnega gibanja ukinita vse velikonočne dopuste — Oborožene sile in policijo. — Odslej se bodo namestniki štirih zunanjih ministrov sestajali v Parizu na tajnih sejah. — Čete OZN naložajo na celi korejski fronti samo na šibek komunistični odpor. — Po angleškem mnenju bi bilo potrebno posvetovanje, predno bi se sile OZN odločile za prestop 38. vzporednika na Koreji; vendar pa tega stališča ni mogoče slepo upoštevati. — Saragatovi socialisti se zopet pomikajo, da bi izstopili iz italijanske vlade. — Kanada bo popolnoma opremila eno italijansko pešadijsko divizijo. — Jugoslavija je zaprosila v ZDA za 30 milijonov dolarjev industrijskih proizvodov.

23. MARCA: Vrhovni poveljnik sil OZN na Koreji Mac Arthur predlaga sestanek s poveljnikom severnokorejskih sil za sklenitev premirja. — V Franciji se delavski nemiri nadaljujejo: stavka železničarjev je podaljšana; delavstvo ni zadovoljno z vladnimi sklepi glede minimalnih mezd; tudi v Alžiru je izbruhnila splošna stavka. — Na Atlantikom je izginilo ameriško letalo s 53 potniki. — Jugoslovanska zunanja trgovina je dosegla predvno raven. — Zaradi izvorsene čistke so bili odstavljani trije rumunski ministri.

24. MARCA: Svetovno javno mnenje ne vidi nepremostljivih težav za mirno rešitev korejskega vprašanja, zlasti odkar je general Mac Arthur dal pobudo za sklenitev premirja na bojišču. — Francoska vlada išče rešitev vprašanju, kako najti vire za povišanje dajatev državnim nameščencem, da jih s tem odvrne od grozečega stavkovnega gibanja. — Na sestanku namestnikov v Parizu zopet odklanjata ameriški in angleški zastopnik vsako zvezo med tržaškim vprašanjem in vprašanjem avstrijske mirovne pogodbe. — Neznano letalo je odvrlo letake v tujem jeziku nad srbskim ozemljem.

25. MARCA: V sirski prestolnici Damasku so neznanzi težko poskodovali z dinamitom poslopje ameriškega poslaštva. — Papež Pij XII. je javil svetu svojo velikonočno poslanico, s katero poziva sprta ljudstva, naj navežejo zopet bratske stike v korist svetovnega miru. — Na Koreji so izbrane južnokorejske sile že prekoručile 38. vzporednik. — Nemški fizik Richter vodi argentinska atomska raziskovanja, ki temeljijo na termoreaktivski tehniki jedrne cepitve. — Za primer, da bi saragatovski socialisti izstopili iz italijanske vlade, bo De Gasperi izvedel samo delno rekonstrukcijo vlade.

26. MARCA: V južni Perziji je proglašeno obsešno stanje; v zadnjem trenutku so preprečili atentat na prestolnega vojaškega guvernerja generala Hejazija; osebje angleške petrolejske družbe »Iranian Oil Company« stavlja. — Vrnili se je v Beograd jugoslovansko parlamentarno odposlanstvo, ki je pod vodstvom Moše Pijade obiskalo Anglijo in Francijo. — V Zagrebu so začeli s procesom proti skupini kominformistov, ki so sodelovali z madžarsko obveščevalno službo; v tej zvezi omenjajo tudi tržaškega komunističnega praka Vidaliča. — Na Koreji se kitajske čete ne umikajo več; prevladuje pa mnenje, da se bodo v kratkem začela pogajanja za sklenitev premirja, katerim bi sledilo reševanje vseh vprašanj Daljnega vzhoda; pri vsem tem ne izključujejo možnosti zamenjave Mac Arthurja z gen. Ridgwayem.

27. MARCA: Pred desetimi leti se je Jugoslavija junsko uprla zmagovitim nacifašističnim silam in se pridružila protiosnemu bloku, s čimer je bistveno pripomogla k razvoju druge svetovne vojne. — Anglija bo verjetno objavila nov poziv Kitajski za ureditev korejskega vprašanja. — Stavke v Franciji se nadaljujejo. — V Parizu bi namestniki treh zahodnih zunanjih ministrov razpravljali tudi o tržaškem vprašanju, če pristane SZ na vključitev na dnevni red vprašanja oboroževanja balkanskih držav — sovjetskih zaveznice. — Francoski vladni predsednik Auriol je prispel v ZDA.

Določitev prispevkov v poljedelstvu za leto 1951

Ukaz ZVU št. 48 določa višino prispevkov v poljedelstvu za leto 1951. Celotno besedilo ukaza bo objavljeno v prihodnji številki Uradnega lista.

27. MAREC 1941

Nadaljuj se borba neprestano!
Naj zgodi se, kar ne more biti,
Naj požre nas peklo, vrag pokosi,
Na grobovih spet bo cvetje vzklilo
Za bodočo ktero pokoljenje!
(Peter Petrovič Njegoš:
Gorski venec)

Kdor se spominja onih težkih, mračnih mesecev leta 1940-41, ki so sledili kapitulaciji Francije, trenutkov, ko se je samo še osamljena Anglija, otok v pravem pomenu besede, upirala besnim Hitlerjevim napadom, ta bo razumel, da se je samo na Balkanu, v legendarnem gnezdu svobode, lahko dogodilo nekaj tako neverjetnega in nemogočega, kakor je napravila Jugoslavija.

Narodi, katerim danes mnogi plivne modrosti polni svetovnjaki očitajo, da nikdar niso poznali ne svobode ne demokracije, ter skušajo s tem pred svojo vestjo nekako opravičiti svojo soodgovornost za zmago tiranije, pod katero danes tise jugoslovanski narodi, so takrat izvršili dejanje, pred katerim je osupnil ves svet. 15 milijonska, v marsikaterem pogledu ne najbolj napredna in gospodarsko nezavita država, ki je razpolagala s temu svojem stanju odgovarjajoče opremljeno vojsko, si je upala v trenutku Hitlerjevega največjega zmaganja preklicati podpis, ki so jih dali nekateri njeni kapitulantski politiki; sprejela je raje sigurno smrt in trpljenje mnogih svojih sinov, kakor pa da bi za ceno miru prodala svojo čast in zvestobo načelom svobode in pravice!

Svetu je zastala kri v žilah. Kaj bo? Videli pa so, da so Jugoslovani ostali mirni, da so z odločnostjo

sprejeli žrtev, za katero so se odločili. Sledil je val navdušenja. Radijske postaje vsega sveta, od Moskve preko Londona pa do Washingtona, so obsipavale jugoslovanske narode z vsemi mogočimi pohvalami in obljubami. Tujina je obdudovala pogum, ki je preveval tvorco tega dejanja.

Po zaključku vojne smo imeli priliko čitati precej spominov na ta zgodovinski dogodek, med posameznimi tvorci 27. marca in njihovimi nasprotniki je bilo izmenjanih tudi nekaj zelo neokusnih očitkov. Toda nekaj je sigurno: komunisti niso imeli za 27. marec prav nobene zasluge! To priznava posredno v svojih spisih tudi Edvard Kardelj, ko pravi, da takrat razmere se niso bile zrele za postavitev ljudske vlade ter so prišli zaradi tega na površje reakcionarni elementi.

Prav tako ne more nobena laž, ki jo čitamo v teh dneh v komunističnem časopisju, prikriti resnice, da so komunisti odporno silo jugoslovanske vojske sistematično slabili, ne pa jačali. Ne pozabimo, da so bili takrat Sovjeti še pobratimi Hitlerja in komunisti vsega sveta so delovali za rušenje »kapitalistične imperialistične« fronte Zahoda. Komunisti nosijo glavno odgovornost za razpad francoske vojske, oni so bili avtorji znanega gesla »Pourquoi?« (»Zakaj?«), s katerim so demoralizirali francoske vojsake, komunisti so bili tisti, ki so v najkritičnejših dneh Jugoslavije mnogo pripomogli k tako nepričakovanemu razpadu jugoslovanske vojske. Kdor je poznal n. pr. razmere na Hrvaškem, ta ve, da so bili komunisti, kar zadeva sovraštvo do ta-

kratne Jugoslavije, dolgoletni zavrniki onih istih frankovcev, ki so se pod Paveličem tako žalostno izkazali.

Pač pa je treba na drugi strani priznati komunistom, da so znali mojstrsko izkoristiti 27. marec za svoje namene. Toda ti nameni so bili kaj malo v skladu z ideali, ki so napotili najboljšje dele jugoslovanskih narodov, da so odobrvali upor proti tiranu, ki je hotel Jugoslavijo upogniti tilnik. S tem, da si prisvajajo 27. marec kot svoj praznik, izvršujejo komunisti veliko prevaro. V izražanju 27. marca je začetek onega drugega se večjega in tragičnejšega potvarjanja, ki so ga komunisti zagrešili s svojim zavestnim izkoriščanjem gesla o »svobodilni fronti«. Jugoslovanski narodi, a z njimi deloma tudi mi,

so drago plačali to komunistično igro. Edina resnična veličina jugoslovanskega komunizma je zapopadana v teh in podobnih velikih goljufijah, ki jih je zagrešil nad lastnimi narodi.

27. marec, podvzet zato, da ohrani Jugoslovonom svobodo, da razširi to oblast svobode tudi na druge dele jugoslovanske zemlje, kjer so jugoslovanski rojaki takrat ječali pod fašistično in nacistično oblastjo, je prinesel vse drugačne sadove, kakor pa so bili tisti, kakršne so Jugoslovani sami pričakovali in kakršne jim je tujina takrat tako širokogrudno obetala. Trpljenje in žrtve se niso dobile svojega plačila!

Toda kjer se je že enkrat zgodilo, »kar ne more biti«, tam se bo zgodilo tudi drugič. In svet bo zopet gledal! O tem smo trdno prepričani, kajti na Balkanu ne žive ovce, na Balkanu žive sokoli, ki jim nihče ne bo mogel za dolgo preprečiti, da ne bi poleteli svobodno in soncu nasproti!

Slovenska beseda

»Kako lepa je slovenska beseda, pa vendar jo še mnogi zaničujejo! Ste že kdaj opazili, kako dobro nam de, če jo slišimo na tujih tleh? Kako žalostno je zato, da mnogi zavrejo svoj materinski jezik, nametajo da bi ga spoštovali in še pri tujcih zanj iskali spoštovanja! Koliko Slovencev je, ki se za svoj jezik ne zmenijo več, kakor hitro so izven domovine! Take ljudi je treba spreobrniti, dopovedati jim, da je slovenska beseda lepa in vsega spoštovanja vredna. Postreči jim je treba z dobrimi vzgledi. Povedati jim je treba, da človek, ki zataji svoj materinski jezik, ni vreden spoštovanja.

Nekoč sem bila s sestrično v Italiji. Sli sva se smučat. Bili sva z neko družbo Barkovljanov. Ko smo se vračali, je sněžilo in vlak je vozil zelo počasi. Voznja je bila torej dolga in da bi si preganjali dolgčas, smo si pripovedovali praviljice.

Govorili smo v italijanski. Poleg mene je sedel nek petleten deček. On je posebno rad poslušal pripovedovanje. Vsak ud družbe je moral kaj povedati. Največ zgodb sem povedala jaz. Takrat sem imela posebno veselje za praviljice in sem jih res mnogo znala.

Slednjic sem hotela povedati neko praviljico, ki smo jo vzeli v šoli. Rekla sem torej svojim poslušalcem, seveda v italijanski: »Povedala bi vam prav lepo praviljico, pa je ne bom znala povedati lepo, ker sem jo čitala v slovensčini.«

Vsi so se spogledali in me začeli spraševati, kam hodim v šolo, v kateri razred in druge podrobnosti. Nato pa so me prosili, naj jim pripovedujem praviljico v slovensčini.

Začela sem pripovedovati. Vsi so kakor zamaknjeni strmeli vame. Pripovedovala sem praviljico v lepi slovensčini, da je bilo slišati, kot da jo pripovedujem iz odprte knjige. Praviljico sem znala namreč skoraj na pamet. Ko sem jih tako gledala, kako vneto me poslušajo, sem bila sama sebe vesela, da znam v slovensčini tako dobro pripovedovati. Ko sem svoje pripovedovanje končala, so vsi hvalili praviljico.

»Vsi so me razumeli, vsi so bili — Slovenci!«

Bilo mi je hkrati veselo in žalostno pri srcu. Vsi Slovenci, a smo vsi govorili vse doslej — italijansko!

Zdaj smo se začeli pogovarjati v slovensčini. Tudi drugi so znali kar naenkrat pripovedovati v materinskem jeziku. Odslej smo se celo pot pogovarjali samo v slovensčini. Vsem je govorica lepo tekla in bili smo veseli.

Takrat sem bila še majhna. Nisem se še prav zavedala, kako sem bila prav jaz tista, ki sem s svojo otročjo preprostostjo ganila srca vseh prisotnih. Prav otroka je bilo treba, da jim je pokazal, kako je slovenska živa beseda lepa in tekoča in vsega spoštovanja vredna.

To sem vam hotela povedati, da bi vam postalo jasno, kako smo prav mi dijaki tisti, ki moremo mnogo pripomoci, da se bo naša govorica širila in da se je naši bratje Slovenci ne bodo sramovali. Z živim vzgledom, pogumno, jim moramo pokazati, kako je treba nastopati, da si bo naš jezik povsod pridobil ugled. Mi smo mladi, od nas je mnogo odvisno. Zavedajmo se tega!

Fonda Vijolica, III d
Iz »Literarnih vaj dijakov slovenske nižje gimnazije v Trstu, II/2.

IZŠLA JE

„Slovenska lirski pesem“

Vinka Beličiča
v založbi SPM

Dobite jo v knjigarnah Stoka in Fortunat in pri založnici v ulici S. Anastasio 1-c, tel. 30-39.
Cena L 400.

Slovinci pod beneško republiko

Sama se vladajoča Slovenska Beneška republika, ko se je razkrojila patrijaršaska oblast.

Zanimivo je dejstvo, da se Landarska in Mjerska banka nista podredila Beneški republiki hkrati z mestom Cedadom in ostalo Furlanijo že 11. julija 1419, ampak šele leto pozneje, t. j. 15. avg. 1420 na svojo roko, potem ko sta si zagotovili priznanje starih pravic in privilegijev od strani nove državne oblasti beneške republike. Tako je Schiavonija ali Slovenska Beneška ostala upravno in sodnijsko popolnoma avtonomna, docela ločena od Furlanije in je sama odločala o svoji usodi.

Beneška republika si je takoj pridobila vdanost in spoštovanje od strani beneških Slovincov, ker jim je ne samo potrdila vse stare privilegije, ampak jim je dala še novih. In vse to je ostalo do padca Beneške republike. Beneška republika je z veliko zvestobo spoštovala vse obveznosti do Landarske in Mjerske banke, tudi ščitila je njih avtonomijo pred Cedadom in Furlanijo, ki sta vedno prežali nanjo, da bi jo Slovincem uničili. Če pregledamo številne uradne zapiske beneške republike vlade od leta 1420 do dekretov zadnjega beneškega dožja Ludovika Manin (9. marca 1796), ugotovimo, da sta Landarska in Mjerska velika županija bili »ab immemorabili« državi zase. V nekem zapisniku iz leta 1732, kjer so imenovani vsi tisti, ki so dolžni dati vojske za skupno obrambo domovine, »Schiavonija« ni niti imenovana.

Beneška Slovenija je imela samo to obveznost do republike, da je varovala vzhodno mejo, zlasti prehode: Podbošec, Livek, Kilnac, Klabučarje in Sv. Nikolaja nad Sv. Lenardom, za kar je potrebovala le 200 oboroženih mož. Republiki ni plačevala davkov, ne drugih dajatev.

Izmed številnih doževih dekretov je treba navesti nekatere v potrdilo gori navedenih trditve:

Dožev dekret z dne 12. oktobra 1658 pravi, da so prebivalci nadškifskih sodolin »separati non solo dal territorio stesso di Cividale, ma dalla Patria ancora«.

8. 2. 1660 je beneški senat potrdil, da »Convalli (sodoline) debbano intendersi separate dal Territorio, Città e Patria«.

2. 3. 1662 se presidenti dvajsetih »savi« se sklicujejo na vse prejšnje dekrete od onega 22. sept. 1492 in jih za vse potrjujejo. Isto, z istimi besedami ponavljajo ducali-dekrete leta 1663, 1665, 1715, 1720.

2. 6. 1788 je bila izdana »Terminazione«, ki jo je potrdil beneški senat dne 11. junija istega leta. Tu se izrecno pravi, »che la Schiavonia come una nazione diversa e separata dal Friuli si governa da se« (Vide: Podreca, Slavia Ital., str. 66).

Slovinci Benečani so se zavedali svojih ugodnosti in so bili vedno navdušeni za Republiko, ki jih je ščitila pred vsakim sovražnikom. O potrebi so dokazali svojo zvestobo s tem, da so ji priskočili na pomoč z vojniki in s tem si zaslužili uradno pohvalo od strani Republike.

Vedno so beneški Slovenci bili na straži tudi za obrambo svojih

pravic. Čim se je pokazala nevarnost, da se Cedad ali Videm namestava vmešavati v njih razmere, so sklicali parlament pri Sv. Kvirinu. Izbrali so dva ali več odposlancev, ki so takoj romali naravnost v Benetke. Doževa vrata so jim bila vedno odprta in po nekaj dnevih so se spet povrnili zmagošlavi domov z novim dekretom, ki jim je potrdil stare pravice. Za stroške odposlancev je skrbela »narodna blagajna« (»Cassa nazionale«).

Beneška republika se je zavedala važnosti zvestobe obmejnih podaničkov. Da si pridobi in ohrani to vdanost in zvestobo, jim je potrdila, ohranila in branila najširšo avtonomijo. Spoštovala je vero, navade, jezik beneških Slovincov in se ni prav nič vmešavala v njih razmere. Beneški Slovenci so se počutili srečne in zadovoljne v Beneški republikoprimerljivo bolj kot njih slovenski sorojaki pod Avstrijo in zato so ljubili, spoštovali in branili svojo beneško zaščitnico skozi 400 let. To spoštovanje in vdanost sta jim prešla v mero in kri.

Na to 400-letno vdanost se sklicujejo današnji raznarodovalni sovinišči, a ne navajajo razlogov za to zvestobo in ne primerjajo ravnanja Beneške republike s Slovenijo z ravnanjem njih naslednice Italije, ki jim je vzela vse narodnostne pravice in danes niti slišati neče, kaj beneškim Slovincem pripada tako po zgodovini kot po naravnem pravu.

NAŠE RASTLINE

Gornik

Gornik ali medvedji grozd, medvedje uho in jagodičica, lat. na receptih: »Folia uvae ursae«, je nizke grm, podoben grmu brusnice s precej dolgimi vejami, ki nosijo vedno zelene, kratko pecljate, gole, zgoraj temno, spodaj svetlozelene liste. Ti imajo mrežaste žile, ki so na spodnji strani rjavkaste. Cveti so beli in rožnato rdeče obrobjeni ter so zbrani v visečem grozdu. Plodovi so jagode, ki so zivordeče barve. Le redko kdaj so bele.

Gornik raste po močvirjih in prav tako tudi po peščenih iglastih gozdovih, po ravninah in gorovjih, včasih tudi blizu 3000 m visoko.

V zdravilne svrhe nam služijo gornikovi listi, ki jih nabiramo od aprila do julija in sušimo v senci. Vsebujejo precej črsovine in še neke druge snovi, kakor arbutin in metilarbutin, ki pobarvajo seč temnorjavo. V večji količini zavzeta povzroča močno izločanje seči.

Za čaj vzamemo malo žlico posušenih listov na skodelico vode in ga pijemo pri katarju mehurja, pri kamnu in pesku v mehurju ali ledvicah, pri težkem izločevanju seči in tam, kjer hočemo doseči močan odtok tekočine iz telesa, kakor n. pr. pri vodenici, pa bilo, da je ta srčnega ali obstnega izvora. Nekateri pridenejo gorniku še brezovih listov in preslice, pri kamnu ali pesku v mehurju pa pridajajo poprove mete, trpotca, vijolice in jerglice. Pri vnetju ledvic v priporočajo čaj iz gornika, regratove korenine in lanenega semena, in sicer po trikrat na dan po eno skodelico. Tudi iz gornikovih jagod napravljen sirup je izborna zdravilo za prav omenjene bolezni.

Pri slovenski časti

Zdaj se je Anica docela predramila. Naglo je skočila s postelje in urno metala nase obleko. Vinko se je ob tem šušljanju in nemiru napol prebudil in dremoten vzkliznil:

»Kruci, sekiro sem! Bom že posvetil temu prekletemu Knutu!»

»Le mirno spi, saj ga nile mu je zamomljala teta in ga mirila.

Anici je šumelo v glavi. Torej Stefan, dragi Stefan, ki je po njej toliko koprnela, je tu! Zunaj jo čaka! Torej je le ni pozabil in zapustil! O Stefan, Stefan! Hvala Bogu, hvala večnemu Bogu, da je prišel! Prav sedaj ga najbolj potrebujemo... Bosa je Anica podrsela po lesenem podu v sobi in po ilovnatih tleh v veži. Nestrpno je odprla vrata. Ob njih je po koprneče čakal Stefan. Čim se je prikazal ljubek Anicin obraz, je kar planil k njej, jo objel in začel poljubljati. Besede so mu medtem vrele iz vse ljubeče duše:

»Ančka moja, dečla moja ljuba! Da sem še vendar doživel to snidenje!»

Tudi Anica mu je vsa ginjena vrnila poljub na desno in levo lice. Glas ji je drhtel, ko je govorila:

»Torej si vendar še prišel, Stefan moj! Torej me vendarle nisi pozabil in v nesreči zapustil... Toliko sem pretrpela od zasedbe sem, zlasti pa večeraj in danes, ker sta nam vražji Cipor in Rahuk porinila v hišo dva esmana... Grozno je zdaj tu v deželi! Samo da si prišel, Stefan moj in me boš branil! Da me le nisi pozabil!»

»Kako bi ti vendar mogel pozabiti, draga Anica! Le do tebe nisem mogel. Saj mi je še zdaj spotoma mairske trda predla! Zdaj sem pa le pri tebi, Anica, dečla moja draga! Tesno si jo je prižel k sebi in jo poljubil.

»Hvala ti, Stefan, hvala! Ali ostaneš doma? Saj si najbrž tudi ti veliko pretrpel! Kako je s teboj? Kod si hodil?« Anica je njegove roke vzela med svoje gorke dlani in jih božala.

Po skrivnih potih sem se iz Ljubljane preko hribov, Toškega čela, prebil v Presko na Gorenjsko in od onod skrivaj tipal skoz Moravce in Vransko Celje. Tam sem skočil na vlak... Veš, Anica, po tebe sem prišel! Reševat sem te prišel... Tudi teta Mica v Ljubljani želi in te prosi, da zbežiš z doma! V Ljubljani boš lahko nadaljevala gimnazijo. Ali bi ne bilo škoda, če bi ti odličnjakinja morala svoje učenje prekiniti? Pa tudi za tvojo usodo drgetam venomer. Gorje, če bi te mi odvlekli nacisti! Sveto dolžnost sem čutil, da sem se prebil sem potele!

»Zaradi mene si se žrtvoval, Stefan? Zdaj pa vidim, da me imaš

zares rad! Hvala ti, Stefan! Kako si mi dober! Anica je Stefana poljubila na čelo.

»Vse do sem, hvala Bogu, je šlo po sreči! Tudi nazaj se bo, upam, dobro izteklo. V Preski naju čaka dober vodnik, krojač Francelj. Sepast je, ali bister in zlata duša! Nič se ne boj, kar v sredo Ljubljane naju bo varno povedel! Toda hitro se moraš sedaj, draga Anica, odločiti! Obotavljati se ne smeš, da moj načrt komu ne pride na uho, da naju kdo ne ovadi gestapovcem. Najbolje bi bilo, če bi takoj, nemudoma krenila z menoj na pot, nemudoma... Veš, se bojim, da bi vaše in naše ne prehiteli s kakšno preselitvijo...« Stefan je ves v ognju razvijal svoj načrt.

»Pa si to povedal našemu očetu in materi? Si bil pri nas? Jezus, če sta te videla pri nas onadva gestapovca? Si bil pri nas doma?« Bil sem, Anica. Vendar do te besede ni prišlo. Bilo je prevarno. Z očetom sva si rekla nekaj le skoz odprto okno. Pa še to je oče brž zaprl...»

»Toda brez očetovega in materinega privoljenja ne morem in ne smem nikamor... Ko sem jima pred tedni še samo omenila, da bi kam ušla, sta me resno pokarala, naj si kaj takega takoj izbijem iz glave, če nečem, da ne bodo vse naše pobrali in odpeljali na Borl. Nemci nas imajo sedaj vse natančno preštete in popisane.

Vse slovenske dijake in dijakinje so nas pozvali pred Gestapo. Ko bi ti vedel, kako nesramno, skrajno podlo so se izražali nam dekletom. Namigovali so nam na nacistične vojske...»

»Saj to je tisto, draga Anica, kar mi ne da pokoja. Gorje, če bi te odvlekli kam za fronto za tako imenovano »vojno deklo« (das Mädchen für das Militär)! Uničili bi ti mladost in vse življenje! Slednjic bi te še ustrelili!»

Anici se je šele sedaj začelo prav svitati, kaj pomeni beseda »vojno deklo«. Zgrozila se je in težko zasopla. V pretrganih besedah je govorila:

»Pa si povedal o tej nevarnosti naše - mu o - četu in naši materi?«

»Hotel sem, pa mi ni bilo mogoče, ker nisem mogel k vam v hram...«

»Sicer pa bi ti najbrž ne marala verjeti. Meni sta dejala, ko sem jima namignila o teh nevarnostih, da se hitreje tako daleč pač ne bodo spozabili... Sicer pa da bosta oče in mati že kako poskrbela zame in me otela! Zdoma mi ne dovolita nikamor! Morda bosta zdaj, ko me že zalezuje oni esman Knut, ki je pri nas na stanovanju, šeasoma le bolj verjela v take nevarnosti...«

»Toda jaz mislim, draga moja Anica, da imaš ti, sedmošolka, v takem primeru vso svobodo, da se zaradi svoje duše in svojega telesa smeš in celo moraš umakniti in iztrgati iz kremljev tem zverinam...«

Anica je zahtevala:

»Kje morem, kaj smem, dragi moj Stefan, svoje domače pahiti v nesrečo! Do smrti me bodo kleli, če ubežim in bodo zaradi mene

izgubili dom in bodo odpeljani... Ne, ne morem, ne smem nikamor!« O ti moja prenesrečna Anica! Je z bridkostjo v srcu poslušoval Stefan. Njeno glavico je pritisnil k sebi na prvi in ji z dlanjo božajoč šel po lepih mehkih laseh. »Tako sem koprnel po tebi; vse sem tvegval, samo da bi te rešil, sedaj pa je tako, draga Anica! Cemu me ne poslušas?«

Anica je dvignila solzen obraz in jokaje se dejala:

»Stefan, dragi Stefan! Saj veš, da bi zbežala s teboj skoz trnje, skozi viharje in preko najvišjih gor, ko bi mogla, ko bi smela! Nesreče domačih vendar ne morem, ne smem vzeti na svojo dušo! Srečen ti, ki ti je dano, da se boš vrnil in doštudiral in dosegel svoj cilj! Jaz pa moram pokopati vse svoje želje in nade, biti moram tiha žrtev za domače... O Bog, kaj bo še nadme prišlo?«

Oba, Anica in Stefan, sta jokala. Stefanu so se trgali iz prsi boleči vzdihli:

»Toda jaz te, Anica moja, ne morem, ne smem pustiti tu v nevarnosti. Ne smem se, nočem se vrniti brez tebe...«

»Oh, Stefan, nikar ne glej name! Nočem, da bi zaradi mene še ti postal nesrečen. Vrne se sam! Vso srečo ti privoščim v življenju! Jaz je ne bom imela! Bog ti daj, da bi doštudiral in dosegel svoje cilje, čeprav boš mene pozabil... Spomni se včas, da si imel deklo, ki te je iz srca ljubila!«

Anica se je iztrgala Stefanu iz objema in se z obema rokama in s čelom naslonila na hladno steno ter ihtela. Prav nad njo je pod kapom bila zapčena za tram še sveža cvetna butara, ki je to leto bila blagoslovljena med vojno grozo in solzami. Velika jablana je svoje veje prožila tik do hišne strehe. Majsko belo in rdeče cvetje se je z veje pravkar osipavalo. Beli in rdeči cvetni lističi so tiho dežili na tla, kakor da še sami žalujejo z dvema nesrečnima srcema.

Stefan je priskočil k Anici poln nežnosti:

»Ne govori mi tako, ljuba Anica! Bog me kaznuje, če bi te pozabil! Če že res ne moreš, ne smeš z menoj sedaj, pa se odtrgaj o prvi priliki in prihiži za menoj! Čakal te bom dan za dnem, kakor bo pri tebi venomer tudi moje sreče! Pa mi, ljuba Anica, ostani zvesta!«

»Stefan, ali dvomiš vame?« se je skoraj užaljeno okrenila k njemu Anica. »Veš, da sem Slovenka! To sem in to ostanem! Pri slovenski časti ti zagotavljam zvesto ljubezen!« Stefan si jo je z obema rokama privlel k sebi in jo poljubil, govoril:

»Dekle moja, pravo je tvoje srce! Luč mi bo in moč v še tako črni in bridkih dneh!«

»Molila bom zate, naj te očuva Bog vsega hudega! Tudi ti moli zame, Stefan, da ne omagam!«

Obema je krvavelo srce in v obeh so se jima iskrale solze, ko sta si podajala roke v slovo. Na nebu so pa mežikale tihe zvezde, kot da je še njim hudo.

(Se nadaljuje)

Vesti z Goriškega

GORIŠKO UREDNIŠTVO: GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18

Volitve v pokrajinski svet in naša dolžnost

Da je volivni zakon za pokrajinske svete Slovence na Goriškem popolnoma neugoden, je živa resnica, ki je ne more izbrisati in opravičiti noben izgovor. Nedemokracija tega zakona je očitna in merodajni vladni krogi ter stranke vladne koalicije se zamenjajo pripravi, da ostanejo še naprej na vladi proti obstoječi komunistični nevarnosti, toda na škodo manjših strank. Tudi ne drži izgovor, ki hoče veljati kot opravičilo krivičnemu volivnemu zakonu, da je izglasovan zakon nujen za trajno in nemoteno upravljanje pokrajine s odborom, ki ni odvisen od političnih homotij in trenutnega političnega zadržanja svetovalcev raznih političnih ideologij in strankarske pripadnosti. Za doseg tega cilja bi lahko našli drugo bolj učinkovito sredstvo. Zakon je tako krivičen, da ga že sami Saragatovi socialisti nekako zavračajo in govorijo o nujnosti njegove spremembe. To delajo torej oni, ki so zakon pomagali izglasovati!

Za nas Slovence bi moral veljati še posebej zakon, ki naj bi nam omogočil zastopstvo v pokrajinskem svetu prav zato, ker mora biti manjšina zaščiteni ne samo pred nevarnostjo, ampak še pred dejanskim napadom njenih pravic od strani zagrizenih sovražnikov na-

šega rodu, ki se najdeše pojavljajo v javnih uradih.

Na žalost moramo zopet beležiti krivico, ki se nam godi prav od strani pristojnih oblastev. Vodstvo Slovenske demokratske zveze je namreč pravočasno predložilo zahtevo, naj se slovenske občine združijo v enotno volivno okrožje. Gospod prefekt trdi, da je to zahtevo sicer poslal v Rim, toda s pripombo, da med Steverjanom in Sovodnjami stoji občina Gorica. Zato g. prefekt pripisuje krivdo za razcepjenost slovenskih volivcev v kakih trinajst volivnih okrožij prav dejstvu, da med Steverjanom in Sovodnjami stoji občina Gorica. Ta izgovor je seveda neutemeljen, ker med Sovodnjami in Dobrdom ne stoji nobena druga občina. In ker določa predsedniški odlok, da spudajo razni krminski kraji pod drugo tuje volivno okrožje, tako bi gospod prefekt prav lahko nasvetoval vladi, naj se združijo v posebno volivno okrožje (eno ali dve) vsi slovenski kraji.

Toda Slovenci so nezaželeni element, ki ga je treba bolj in bolj omalovaževati in zatreti vsako njihovo še tako upravičeno pravico do življenja in nadziranja njihovih koristi in denarja, ki ga plačujejo kot davkoplačevalci.

Zdaj ustrahovalne bombe, ki se pojavljajo vsako leto tam okoli mesca oktobra (še vedno policija »ne more« izslediti krivcev!); zdaj izgon slovenskih dijakov in učencev iz slovenskih šol; zdaj zanikanje pravice do zopetne pridobitve dr-

žavljanstva Slovence, ki jim ga zakon priznava, zato da se ne poveča število Slovencev, kakor nam je odkrito povedal prav g. prefekt; potem zavračanje prijav vojne škode v slovenščini; prepoved zahteve in razpravljanja o pravici do uporabe svojega materinega jezika v občinskem svetu z izgovorom, da je zadeva političnega značaja; grožnje od strani karabinerjev z izgonom onih Slovencev, ki bi se drznili zahtevati slovensko šolo v Locrinu; namerno zavlačevanje objave šolskega zakona; raznarodovanje slovenskih otrok v italijanskih političnih kolonijah; molk vladnih krogov na vsako zahtevo in pritožbo slovenske manjšine; nastavljanje funkcionarjev, ki so bili vodje zloglasne OVRE in so zakrivila aretacije in obsodbe naših ljudi in mnoge druge očitne krivice, so žalostna bilanca našega trpljenja na Goriškem, kjer smo Slovenci avtohtono prebivalstvo. Ta bilanca teče od 15. septembra 1947!

Prav zaradi teh krivic se moramo Slovenci na Goriškem zavedati vseh svojih dolžnosti in kljub vsemu pritisku oblastev nastopiti zavestno v obrambo naših pravic. Tudi s krivičnim zakonom lahko dosežemo svoje zastopstvo v pokrajinskem svetu. Zato pogumno na delo s samozavestjo, da nam naših pravic nihče ne more teptati, da bi se prej ali slej ne kesal svojega krivičnega početja. Sicer nam bodo zopet krivično očitali, da se nismo upali iti nastopiti na volitvah, ker smo se zavedali, da nas je malo!

Gospod prefekt in slovenski jezik

Pretekli teden je bil g. Rudi Bratuž, občinski svetovalec SDZ, pri g. prefektu in se mu je pritožil, ker goriška Finančna intendenca vrača slovenskim strankam prijave vojne škode, napisane v slovenskem jeziku in predložene že pod Zavezniki vojaško upravo pred 15. septembrom 1947.

Finančna intendenca namreč zahteva, da morajo stranke same napraviti italijanski prevod svojih prijav vojne škode. Gospod prefekt je dal v zadevi sledeči zanimiv odgovor: »Finančna intendenca zahteva, da stranke same poskrbijo za prevod prijave, ker bi se sicer lahko vrnila v uradni prevod napaka, ki bi bila v škodo strankam samim.«

Glej ga no šmenta, kako »velikodušno« skrb ima Finančna intendenca za dobrobit naših slovenskih strank! In kako zelo zabite so naše slovenske glave, da niso pogruntale same te velike »naklonjenosti«, ampak nam jo je moral šele sam g. prefekt razodeti.

Morda pa gospod prefekt, kot zastopnik vlade ne ve, da imajo na Finančni intendenca tudi uslužbenec, ki obvladajo slovenščino in bi lahko sami reševali te slovenske prijave? Saj plačujemo mi Slovenci davek zato, da so uradniki tudi na nas!

Mi terjamo seveda naše jezikovne pravice, ki nam jih priznavajo mirovna pogodba, republiška ustava in mednarodna konvencija o človeških pravicah. Poleg tega pa nam jih priznava tudi vladna izjava od 11. julija 1945, ki jo mora g. prefekt dobro poznati in ki se glasi dobesedno v italijanščini:

«... il rinnovamento democratico dello Stato deve necessariamente importare un complesso di speciali garanzie per i cittadini di lingua diversa dalla italiana. Sarà ammesso e garantito il libero uso della lingua, non solo nelle relazioni private di commercio, nelle riunioni pubbliche, nell'esercizio del culto, nella stampa, ma anche nei rapporti con le autorità politiche, amministrative e giudiziarie. Nelle località ove risiedono in proporzione considerevole cittadini di lingua diversa dall'italiana, sarà garantito nelle scuole pubbliche l'insegnamento della lingua materna. Le particolari esigenze delle zone abitate da popolazioni di lingua e tradizione diverse troveranno la loro tutela nel libero funzionamento di uno speciale regime di autonomie locali.»

Ponatisnili smo to izjavo v italijanskem tekstu, da ne bo g. prefekt rekel, da nismo v slovenskem prevodu zadeli pravilne misli vlade in pravega pomena italijanske besedila.

In vprašamo g. prefekta in vsa pristojna oblastva: Ali je rimska vlada 11. julija 1945 lagala, ko je izdala to izjavo? Če ni lagala, zakaj našega jezika ne priznavate?

Da mora imeti vladna izjava od 11. julija 1945 svojo polno moč in veljavo, priča tudi dejstvo, da jo je takratni videmski prefekt dr. Candelini navedel kot uradni dokument v pismu N. 4569/Gab. od 13. septembra 1945, ki smo ga v celoti približili v »Demokraciji« od 23. t. m., v članku pod naslovom »Usoda neupravičenega protesta«.

K otvoritvi zavoda »Fabio Filzi«

Kakor doznavamo iz italijanskih časopisov, bodo 15. aprila t. l. slovenski odprli na Rojcah pri Stanzu zavod »Fabio Filzi« za italijanske dijakke istrskih izseljencev. Slovensnosti se bodo udeležili tudi zastopniki vlade. Glavno pobudo za vse to je seveda dalo goriško županstvo, katerega izvršni odbor trdi, da je iz dneva v dan finančni položaj občine vedno bolj obupen. Sicer pa naj ti gospodje razpajo svoj denar, kakor jim je ljubo, tudi za take zavode. Nas zanima le to: kam gre denar slovenskih davkoplačevalcev in zakaj se županstvo ne pobriha za to, da bi tudi Slovenci dobili svoj dijaški zavod, vsaj onega, ki jim je bil za časa fašizma vzet. In zakaj ne bi Slovenci dobili nazaj svojega Trgovskega doma z gledališčem? Ali gospodje zastopniki vlade menijo, da smo mi taki naivneži, da bomo mirno prenašali krivice, ki se nam godijo?

Ze štiri leta zahtevamo, da nam vlada izda šolski zakon, ki nam prične po določilih mirovne pogodbe, po določilih republiške ustave in po določilih mednarodne konvencije za zaščito človeških pravic.

Ta zakon pa že več kot dve leti leži v predalu prefektove mize! In namesto da bi Slovenci imeli svoj šolski zakon, morajo trpeti, da jim oblastva izganjajo otroke iz slovenskih šol, samo zato ker je po mnenju oblastev preveč Slovencev v Gorici in sploh na Goriškem.

Zastopniki vlade naj vedo, da v našem narodu prekipava ogorčenost zaradi vseh krivic, ki se mu godijo in da ne bo mirno prenašal, da bodo zastopniki vlade ravnali z njim tako, kakor se ravna s kolonialnim ljudstvom!

Zornik še vedno v zaporu

Izvedeli smo, da se beneško prizivno sodišče obotavlja izpustiti g. Zornika na prosto kretanje in pričakovano razpravo za pregled sodbe, ki jo je proti njemu izreklo fašistično sodišče 14. decembra 1941 v Trstu. Znano je, da je bil g. Zornik na istem procesu kot dr. Stilič in drugi in da je beneško sodišče 19. decembra 1950 že priznalo, da je fašistična sodba nična iz več razlogov. Ne razumemo torej, zakaj prizivno sodišče ne dovoli prostega kretanja g. Zorniku!

Odgovorni urednik: dr. Janka Jez Tiska: tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

„Ara Pacis“ in „fojbe“

Na griču pri Medeji pod Krminom postavljajo nekako svestišče, ki hoče veljati kot znamenje miru in bratstva med narodi. Kakor nam je znano, je krila stroške za to stavbo neka mednarodna ustanova prav zato, ker bi moral služiti to znamenje misli mednarodnega miru in pobratimstva.

Tega mnenja pa ni »Movimento Istriano Revisionista«, ki je te dni naslovilo na razne ustanove in oblastva predlog, naj se to znamenje na griču pri Medeji spremeni v spomenik samo italijanskim žrtvam Julijske krajine v zadnji vojni.

»Movimento Istriano Revisionista« namreč pozablja, da je prvi krivec za človeške žrtve v Julijski krajini prav italijanski fašizem in da je največ teh žrtev bilo na strani Slovanov. To moramo povedati javnosti, da ne bo mislila, da so v »fojbe« samo Italijani, med katerimi je mnogo fašistov, ki so zakrivila strašne zločine nad našim narodom!

Cudni so pojmi o miru in bratstvu med narodi pri voditeljih M.I.R.-a.

Premestitve učiteljev

Na šolskem skrbništvu v Gorici so v uradnih urah na ogled ukazi raznih šolskih skrbništev iz države o premestitvah učiteljev za prihodnje šolsko leto 1950-51 z navedbo prostih učiteljskih mest.

Popravek

V velikonočni številki »Demokracije« smo poročali o smrti g. Andreja Paglavca iz Podgore, občinskega svetovalec liste DFS. Ob tej priliki smo napisali, da ne bo imel sedaj svojega naslednika v občinskem svetu, ker je že pretekla polovica upravne dobe sedanjega sveta. Toda najnovejši občinski volivni zakon od 24. februarja 1951, št. 84, določa, da umrlemu občinskemu svetovalcu nasleduje prvi, ki je za njim na listi ali ki je za njim dobil največ glasov. V tem primeru smo pri merodajnih krogih izvedeli, da bo g. Paglavcu nasledoval g. Karol Kumar, trgovec v Gorici.

Poslano

Ob sedmini Dreju Paglavcu

Kako si prepeval: »... a cvetje je rahlo, čez noč se ospi...« Sedaj si odšel zadnji od goriškega kvarteta, za Tinčtom Hrovatnom, Pepijem Bratužem in Crnovcem. Dreje! V imenu koga naj se poslovim od tebe? Mar v imenu onih smelih in bistrh fantov in deklet iz Podgore, ki so s tabo pred 30 leti ustanavljali »Prosvetno društvo Podgorca«? Morda v imenu onih Podgorcev, ki so se klatili in se še klatijo po svetu? V imenu vseh teh Podgorcev, a tudi v imenu vseh Slovencev, ki jim je materinščina

GOSPODARSTVO

Deteljišča

Navada je pri nas, da sejemo deteljo med pšenico. To sicer ni preveč donosno za deteljišče samo in je le vzrok pomanjkanja zemlje. Ako hočemo imeti dobro deteljišče, bomo deteljo sejali skupaj z ovsem, ki ga pokosimo zelenega, čim začne cvesti. Ta piča je za živino zelo tečna.

Vsekakor letos po večini ne bomo mogli sejati detelje med pšenico, ker je le-ta zaradi mize zime preveč razrastla. Kdor hoče posejati deteljišče, naj to seje skupaj z ovsem. V ta namen preorjemo zemljo in takoj pobranamo, tako da bo zemlja popolnoma zdrobljena in zravnan. Kdor orje z motorjem, lahko sproti brana, tako da privede k motorju brano. — Nato potrosimo umetna gnojila, in sicer 4-5 q superfosfata, 2 q žveplenokislega amonijaka ali dve vreči apnenega dušika in v peščenih prodnatih zemljah še 1 q kalijeve soli. — Seveda je najboljšje gnojilo za deteljišča hlevski gnoj, zlasti še, ako je bilo pognojeno v prejšnjem letu. Za posetev porabimo približno 6 kg ovsa na 1000 kv. m in 1 kg detelje na 350 kv. m. Ako sejemo na

roko, moramo setev zabraniti in po možnosti stlačiti z valjarjem. Najbolje pa je sejati s strojem. Tak setev je bolj gotova in enakomerna.

Kdor pa bo sejati deteljo med pšenico, naj po žetvi isti pognoji s 5-6 kg apnenega nitrata ali čilskega solitra na 1000 kv. m.

Uši na breskvah

Pazite, ker se že pojavljajo črne uši na breskvah! V takem primeru pokončajte jih s sredstvi in na način, kakor sem vam opisal v tozadnjem članku v našem listu »Demokracija«.

Uprava lista naproša vse tiste, katerim pošilja list na ogled, naj sporočijo, če želijo postati naročniki našega lista ali naravnost upravi lista ali pa našim zastopnikom, katerih naslov je v ceni. Če ne želijo prejemati lista, naj tudi takoj sporoče po zgoraj omenjeni poti. V Argentini naj se pa obrnejo neposredno in samo na g. Novljan Alojza, Maipu 450, Buenos Aires.

Naznanjamo tužno vest, da nas je dne 28. t. m. za vedno zapustil naš ljubljani oče

Anton Guštin

Zalujoči:

sinova EDVARD in FRANC, hčerka ANGELA in snaha MARICA ter ostalo sorodstvo.

Repentabor - Col, dne 28. III. 1951.

Konzorcij za izboljšanje močvirij

Konzorcij za izboljšanje močvirij in paludov na Prevali, ki ima sedež v Krmini, ulica Matteotti 56 a, sporoča, da so lastnikom na razpolago položne knjižice za vsote razlaščenih zemljišč. Razlaščena zemljišča so ona, zapopadana v delu, izvršenem od Zavezniške vojaške uprave v letih 1945-1947.

Psi čuvaji

Zakonski odlok od dne 8. marca 1945 št. 62, člen 23, določa, da so lastniki psov, ki se uporabljajo kot čuvaji, oproščeni od občinskega davka na pse. Kot psi čuvaji se smatrajo oni, ki so namenjeni za čuvanje čred in za čuvanje kmečkih hiš.

Kot kmečke hiše je treba smatrati one, ki so last gospodarja zemljišča in njegove družine, ki — kjer koli leže — služijo: a) za obrambo živine, ki služi za obdelovanje zemljišča in je od tega prehranjena; b) za shranjevanje in predelovanje zemeljskih pridelkov in za shranjevanje strojev in orodja, ki služijo za obdelovanje istega zemljišča; c) za stanovanje onim, ki z lastnim ročnim delom obdelujejo zemljišče.

Ako bi katera koli občina ne hotela priznati oprostitve od davka na pse po zgorajšnjih pogojih, ima stranka možnost napraviti ugovor na deželni upravni odbor (Giunta Provinciale Amministrativa).

Radio Trst II

SOBOTA, 31. marca: 13.20 Sramel kvintet Veseli godci. — 19.00 Programski periskop. — 20.30 Komentar vojnega položaja na Koreji. — 21.00 Sobotni varieté. NEDELJA, 1. aprila: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. — 12.00 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. — 16.00 Ponovitve. — 21.00 Z domače knjižnice police. — 22.45 Prikljubljene melodije. PONEDELJEK, 2. aprila: 13.00 Koncert pester glasbe. — 19.00 Iz filmskega sveta. — 21.00 Vokalni koncert sopranistke Otte Ondine. 21.45 Beethoven: Simfonija št. 9. 22.50 Melodije iz londonskega studija. TOREK, 3. aprila: 13.00 Glasba po željah. — 18.15 Geršwin: Koncert za klavir in orkester. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 21.00 Vzori mladini. — 22.00 Saint Saens: Simfonija št. 3. SREDA, 4. aprila: 13.00 Promenadni koncert. — 18.15 Rimski Korakov: Zlati petelin. — 19.00 Zdravniški vedež. — 20.30 Naša šola. — 21.00 Vokalni kvartet Veseli bratci. — 22.30 Koncert violinista Stefana Nedelčeva. ČETRTEK, 5. aprila: 13.10 Slovenske narodne izjave pevski duet, na harmoniko spremlja M. Sancin. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 21.00 Radijski oder. — Ivan Cankar: JAKOB RUDA, drama v treh dejanjih, nato Večerne melodije. PETEK, 6. aprila: 13.00 Glasba po željah. — 18.15 Čajkovski: Koncert št. 11. — 19.00 Pogovor z ženo. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mojstri besede. — 21.30 Beethoven: Simfonija št. 5.

DAROVJI za SDD

Ob priliki prve obletnice smrti nepozabnega dr. Petra Udoviča daruje družina v počastitev njegovega spomina L 20.000 za SDD.

Proglasitev mrtvim

Kdor koli kaj ve o Emili (Miliču) Ivanu Edvardu, rojenem v Zagradcu (Zgonik) 1. junija 1900, ki so ga Nemci z doma odpeljali 1. decembra 1944, naj to javi pisarni Tribunalu v Trstu v teku 6. meseca od druge objave.

Dr. Josip Agneletto, odvetnik

Projektiranje in montaža centralnih kurjav, vodovodnih instalacij ter kleparstva izvršuje

ŠVAB MILAN

Trst, Via S. Giusto 16

Kličite tel. št. 93609, da Vas poseti naš strokovnjak za toplotne naprave in centralne kurjave, da Vam da brezplačne strokovne nasvete.

SPOROČILO

Obveščamo cenjeno občinstvo, da smo na novo odprli gostilno

NANOS

v Trstu, ulica Zanetti 6.

Točijo se pristna domača vina. Izborna kuhinja. Cene nizke! Priporočamo se prijateljem dobre kapljice!

ANTON GULIC

VSE NA OBROKE

Radio-aparate, harmonike, šivalne stroje proti plačilu

na račun **lir 1000.-** ostanek v mesečnih obrokih po

Soudelazba na veliki loteriji **RUGGERO** **lir 2000.-**

RUGGERO ROSSONI

Corso Garibaldi 8

Lovci, pozor!

KUNE BELICE - KUNE ZLATICE

za direkten eksport v Ameriko PLACA NAJBOLJSE po dnevnih cenah

M. Fischer

TRST, VIA PIETA' 24 (Telefon 93,134)

Mizarji kmetovalci podjetniki! Deske smrekove, macesne in tridihlesov, trame in par-

kete nudi najugodnejše

CALEA

TEL. 90441 TRST Viale Sonnino, 24